

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Redactiunea si Administratiunea: tērgulu inului Nr. 22. — „Gazet'a" ese de 2 ori in seputa: Joi'a si Dumineca'. — Pretiul: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu $2\frac{1}{2}$, galbini mon. sunatòria.

Anulu **XLI**

Se prenumera la poste c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru un'a serie garmondu 6 cruceri v. a. Tacs'a timbrala à 30 cr. val. austr. de fia-care publicare.

Nr. 5.

Joi, 31|9 Ianuariu

1878.

Cris'a ministeriala din Austri'a.

Brasovă, in 30 Ianuariu 1878.

Cine ar' fi crediutu, ca cafeau'a si petroleul, aceste articole atatu de trebuintiose societatii de astadi, voru provocă inca o crisa ministeriala austriaca, a carei'a consecintie grave astadi abia se potu prevedé? Adeveratu, ca cris'a acést'a esistă mai de multu, numai catu erá latenta. Acuma in fine a isbucnitu si Ddieu se ajute mai departe! — Scim, ca septeman'a trecuta dupa sosirea lui Tisza si Szell la Vien'a avu locu aci unu consiliu comunu de ministri, care s'a ocupatu esclusiv cu impacarea dualistica. Erá si timpulu că se se intelégă asupra acestui pactu, asupra modalitatii, prin care se se pôta delaturá multele greutati, ce se contrapunu realizarei sale. Atatu ministrii austriaci, catu si cei unguresci 'si precisara dér' in acelu consiliu situatiunea facia cu parlamentele respective. Precum este cunoscetu, ministeriele intre sine s'au fostu intieles dupa multa deliberare asupra diferitelor puncte ale noului pactu si stabilisera unu proiectu de impacare, care că se alba potere de lege, trebuie se fia primitu de catra ambele camere din Vien'a si Budapest'a si apoi sauctiuatu de monarchulu. Ministeriul austriacu si 'celu ungurescu s'au si deobligatu reciprocu a face tôte pentru că se se primésca punctele proiectului de camere. Ministrul Tisza s'a mai intieles cumu s'a intieles cu majoritatea deputatilor unguresci, mai puçinu norocosu a fostu inse ministrul - presiedinte austriacu principale de Auersperg. Acest'a a intimpatu la deputatii din senatulu imperialu (Reichsrath) dificultati fôrte mari. Cu deosebire a fostu combata in se prin pressa si in cercurile parlamentari vam'a pe cafea stabilita in proiectu cu 24 fl. si cea pe petroleu stabilita cu 8 fl. v. a. — Aceste doue articole se consuma mai cu séma in Austri'a intr'o cantitate enorma, astfelui incatu puinduse pe ele o vama prea mare ar' suferi mai multu poporatiunea Austriei. Agitatiunea contra vamei de 24 fl. pe cafea si de 8 fl. pe petroleu a luatu prin urmare dimensiuni atatu de mari, incatu ministrii austriaci au perduto sperant'a de-a mai poté castigá consimtiementulu camerei pentru darea acést'a indirecta. Si 'n adeveru ministeriul Auersperg abia ar' fi potutu reusi cu-o vama de 20 fl. pe cafea si de 3 fl. pe petroleu. Astfelui standu luerile ministrii austriaci au declaratu in consiliul comunu mentionatu, ca ei nu potu se sté buni pentru aceea, ca senatulu imperialu va primi vam'a pe cafea si petroleu, asia cumu a fostu ea stabilita in intielegere de ambele ministerie (adeca cu 24 resp. 8 fl.) La acést'a le-a respunsu Tisza si Szell cu declaratiunea categorica, ca tarifulu vamalu, asia cumu s'a fostu stabilitu intre cele doue ministerie, numai atunci va avé prospectu de a fi primitu de catra camera ungurésca, déca guvernulu austriacu se obliga a face se reieșa vam'a pe cafea si petroleu in senatulu imperialu. „Se ue tienemu de vorba, diceau ministrii unguresci, a-ti primitu vam'a in proiectu acuma vedeti că se-o primésca si parlamentulu!“ Ministrii austriaci inse au respunsu: Suntemu convinsi ca pentru vam'a financiara, pe cafea si petroleu, nu potemus afâ maioriitate in senatu, vedeti dér' ca pe langa tota bunavoint'a nu ne potemus tiené de cuventu, prin urmare ne damu dimissiunea.“

Acest'a a fostu resultatulu marelui consiliu de ministri. Maj. S'a imperatulu, care a presiediutu consiliului, nu a primitu indata dimissiunea ministriilor austriaci, ci i-a provocat a se pune mai antaiu in intielegere cu siefii fractiunilor parlamentari si a se informa despre votulu loru. In conformitate cu acestu votu va decide apoi si Maj. S'a asupra dimissiunei. Ministrii au facutu cumu le-a demandatu monarchulu si au conchiatu o conferintia parlamentara pe diu'a de 24 Ian. st. n. Acést'a conferintia, la care au luatu

parte toti ministrii, afara de br. Lasser, care era bolnavu, avu unu resultatul nefavorabilu pentru ministeriu. Toti siefii cluburilor parlamentare, afara de presiedintele clubului polonu Grocholski, au declaratu, ca nu potu nicidcumu garantá primirea vamei pe cafea cu 24 fl. si a vamei pe petroleu cu 8 fl. Siefulu strangei d. Dumb'a rôga pe ministeriu se midiulocesca la corona si la ministeriulungurescu, că acest'a se se acomodeze in privinti'a darei de petroleu si de cafea votului parlamentului austriacu. Referentulu asupra statutului de banca Dr. Giskra respundiendu la observatiunea polonului Grocholski, ca prin respingerea proiectului guvernamentalu s'ar' provocá numai o lovitura de statu, dice: „Mie pentru aceea nu mi se pare possibila o lovitura de statu, pentru-ca factorulu acel'a, care singuru ar' potea o face, trebuie se scie, pe care parte se afla dreptul si greau'a sarcina si pe care pretensiunea esagerata. Déca acestu factoru ar' trebui se ie decisiunea finala, n'ar' poté pretinde alt'a, decatua că partea aceea, care face pretensiuni neindreptate se céda. Unguri ar' trebui se'si tramatia numai pe toti honvedii a casa si in data ar' poté scapá de deficitu, fora a mai luá refugiu la vam'a finanziara.“ Presiedintele Rechbauer face propunerea că cestiunea vamei se se reguleze că si cestiunea datoriei de 80 milioane si a cuctei printro deputatiune de sine statatore a ambelor parlamente. Br. de Eichhoff declarà in numele clubului centru, ca acest'a ar' fi aplecatu a primi vam'a pe cafea, inse numai in marimea de 20 fl. (pe 100 kilo). Catu pentru vam'a pe petroleu apoi nu crede, ca va fi primita de partit'a s'a, pentru-ca atinge interesele clasei celei mai serace a poporatiunei. Ministeriul-presiedinte a declaratu in fine, ca convocarea conferintei prezente a fostu nuinai unu actu de loialitate facia de parlamentu. Asia s'a finitu memorabil'a conferintia dupa 2 ore c'unu resultatul negativu.

In 25 l. c. s'a tienutu consiliu de ministri sub presiedinti'a Majestatii Sale. Princ. Auersperg a impartasit u monachului votulu siefilor parlamentari. Implininduse dér' conditiunea pusa Maj. S'a a primitu demissiunea cabinetului Auersperg rogandu pe ministrii că pana la formarea noului cabinetu se duca afacerile mai departe.

Pana in momentulu candu scriemu, nu s'a facutu nici unu pasu inainte spre aplanarea crisei. Ne aflam inca la inceputulu ei si repetim ca pote se aiba cele mai grave consecintie pentru intrég'a monarchia. Desi ministeriulungurescu nu este atinsu deocamdata de cris'a cabinetului austriacu, totiusi si vieti'a lui depinde numai dela bun'a si grabnic'a reusire a nouei impacari. Déca dér' nu se va gasi in Vien'a unu mediulocu, prin care se se faca possibila primirea pactului asia cumu a fostu stipulatul intre cele doue ministerie, fora nici o modificatiune, cris'a se va generalisá si cine scie ce resultate va mai poté produce. Peste vreo 4—5 luni se finesce mandatulu camerei presente unguresci. Déca in acestu timpu ministeriul Tisza nu va realizá impacarea atunci nu-o va mai realizá niciodata. De convictiunea acést'a e nu numai Tisza, ci sunt toti maghiarii. Cris'a presenta austriaca inse va traganá cestiunea impacarei in casulu celu mai bunu inca vreo cateva luni. Situatiunea este dér' destulu de critica si pentru cabinetuluungurescu.

Marea cestiune a momentului este: Fiva possibila reconstruirea cabinetului Auersperg sau constituirea unui nou ministeriu pe bas'a stipulatiunilor dintre guvernulu austriacu si ungurescu? Cabinetulu Auersperg s'a retrasu, pentru-ca n'a potutu se se tienu de aceste stipulatiuni din caus'a opozitiei parlamentului. Cine va cutedá dér' facia cu nemultumirea ce domnesce in Austri'a asupra pretensiunilorunguresci, facia cu impregiurarea,

ca siefii cluburilor parlamentare s'au declaratu categoric contra vamei financiare, se ie asupra-si angajamentulu de a realizá conditiunile proiectului de impacare? Nici Dr. Herbst, nici Rechbauer, nici Kellersperg nu va poté primi sub asemenei conditiuni formarea unui nou cabinetu. Majestatea S'a, care se informeza cu de-amieruntulu despre situatiunea parlamentara, a chiamat pana acumu numai pe Dr. Herbst la sine. In dilele urmatorie va chiamá pe toti siefii de partida. Se vorbesce tare de unu ministeriu conservatoriu Hohenwarth, dér' cumu va poté se se intrepuna acest'a pîntru pretensiunile unguresci? Mai probabila ar' fi pentru acuma reconstruirea cabinetului Auersperg pe bas'a unui compromisu cu majoritatea parlamentara, dér' unu compromisu pare mai imposibilu si princ. de Auersperg nu mai are voi'a si curagiul mai cu séma dupa retragerea baronului Lasser, care ia fostu mana drépta, a luá din nou frenele guvernului in mana. Nepotenduse in se reactivá ministeriul si neprimindu nimenea formarea unui nou cabinetu pe bas'a aceloru conditiuni, ce va mai fi de facutu? Remane inca unu espedientu: dissolvarea camerei. Ce s'ar' poté asteptá dela o noua camera? Negresitu, ca numai o combatere si mai mare a proiectului de impacare. Grava este dér' situatiunea, in care amu ajunsu cu pactulu dualisticu. S'a pusu si intrebarea, ca ore nu ar' fi mai bine se céda ministeriul Tisza, dér' si in acestu casu neverisimilu amu ajunge totu la acelu resultatul, numai catu ministeriele si parlamentele si-ar' schimbá rolurile. Tisza ar' trebui atunci se demissioneze, pentru-ca camera ungurésca n'ar' acceptá nici o modificatiune a proiectului de impacare. Inzedaru zu fostu stipulatiunile dintre ministrii, déca parlamentele nu le accepta. Complicatiunea aparatului dualisticu a ajunsu la culme. Cris'a continua si va continua cumu se prevede inca multa vreme. Intru aceea timpulu trece cu rapediune si ne apropiamu totu mai tare de momentulu, in care va espirá mandatulu camerei prezente a Ungariei!

La cestiunea limbei.

Din Selaglu, 10 Ianuariu 1878.

In capital'a nou creatului comitatul „Selagiu" in Zelau, este unu gimnasiu superioru reformatu, neinsemnatu, că cele mai multe gimnasie reformate, Gimnasiu superioru cu patru clase! me veti intrebá, Da, ca-ci pe acésta lume suntu cu potintia tôte lucrurile si acele, care nu se potu cuprinde cu mintea omenescă. Cá totusi se aveti idea despre lucrulu acest'a camu ciudatu, ve impartasiescu, ca gimnasiulu inferioru reformatu s'a straformatu acumu suntu cati-va ani in scola civila orasianésca ajutorata de statu si intocmita asia, că se fia „si gimnasiu inferioru", adeca, că se nu fia nici un'a nici alta cumu trebuie. Cumu pote servi acestu „gimnasiu inferioru" dreptu trépta spre a castigá sciintie reale mai inalte, séu, acést'a „scola civila" cumu pote servi dreptu trépta spre a trece la obiectele gimnasiului superioru, este o enigma grea de resolvit u chiaru si pentru urditorii lucrului; dér' aceea se pote cu atatu mai usioru precepe, ca confessiunea reformata, sustinutóra gimnasiului are prin contribuirea statului unu profitu frumosielu din lucru. Omulu ar' fi aplecatu a cautá punctulu archimediu alu cestiunei de mai susu in impregiurarea acést'a din urma, adeca in trebsiora.

In acestu gimnasiu reformatu si mai de multu si in presinte de canda e caputatu cu scol'a civila, au amblatu si ambla la vre-o 30—35 teneri romani parte gr. cath. parte gr. orientali dupa confessiune, cari de candu esista gimnasiulu acest'a n'au mai auditu de religiunea loru. Pe gr. catholici iau mai tramisu la cantorulu romanocatholic din locu, că se-i procopsescă acést'a in religiunea si in ritulu gr. cath.; pe gr. orientali iau lasatu simplamente pe man'a spiritului suntu, care

póte se va ingriji insusi de luminarea acestor bieti elevi lasati in privint'a studiului religiunei de capulu loru. Inse lucrul si slendrianul de pana acumu nu placu la intielegint'a romana din Selagiu, si póte — luandu scire de elu — nici respectivele ordinariate, dér' mai alesu protopopului Ortelecului, Teodoru Popu, si — de-órace aceste institute n'au aflatu de lipsa a face cum facu si trebuie se faca in intielesulu legei tóte institutile de invetiamentn, adeca n'au comun catu respectivei superioritati eclesiastice, ca in dinsele se afla invetiacei, cari aru trebui instruiti in religiune — a provocat pe cale oficioasa atatu pe dirigintele gimnasiului superioru, Török István, catu si pe actualulu dirigiute suplinitoriu alu scóleli civile, Kovács Dénes, cá se-i faga cunoscute numele si numerulu gr. catholiciloru aflatori in institutele loru, cu scopu de a se face pasii de lipsa pentru instruirea acelor-a in religiune. Dér' ce se vedi ! Ambii acesti domni — a buna séma dupa ce au tienutu consiliu de resbelu si s'au incuragiati imprimutatu cá cei siepte svabi din poveste, i-au retramis epistolele oficiose sparte, provocandu-lu, cá — de-órace domn'u loru nu sciu romanesc si nu este la institutele loru nimene, cine se scia — se le scria protopopulu unguresce seu latinesce.

Ore ce voru dice la acésta acei domni, cari in unu gimnasiu romanu, creatu si sustienutu cu parale puru romane si ne-ajutoratu din partea statului de presinte nici cu unu cruceriu, in alu Beiusului fora se-i fi potutu adstringe cineva pe cale legala la asia ceva, au introdusu si limb'a maghiara de propunere, edau programe unguresci-romanesci si dauer testimonie totu de acese dualistice ? Nu jace in faptulu mai susu descrisu o invetiatura forte salutaria dér' si rusinatòria pentru domn'u loru ?

Domnii Török si Kovács déra n'au scire de aceea, ca limb'a oficioasa si de lege recunoscuta a ambeloru confesiuni romane este cea romana si ca in intielesulu legei de natiunalitate (pare-mi-se §. 48) nu numai corporatiuni oficiose recunoscute de atari si prin lege, ci chiaru si privatii au dreptu de a coresponde cu oficiele in limb'a protocolaria a comunei loru. De domnii dela gimnasiulu reformatu nu ne miramu ; acestia au intiepenitu si s'au petrificatu in rugin'a loru si sunt puçinu accessibili pentru nebunii de acele noue, ca se se faga epistole oficiose si romanesc si se li se addressedie acele tocma domniei loru acolo intre murii chinezesci ai gimnasiului reformatu. Reformatulu adeveratu nu póte se primésca de acese epistole, dica legea, ce va vré. Dér' de d. Kovacs ne miramu cu totu dreptulu. Acest'a numai acumu scutura pulberea scóleloru de pe piuioare-si, si amu presupusu despre elu, ca nu si-a perduto tempulu prin acele in daru, ci a adus in capatién'a sa celu puçinu unu mucus de idei moderne si atata judiciu, catu e de lipsa, cá se deduca : ca, atunci candu superiorulu seu, inspectorele invetiamentului, pretori'a, administratiunea si tóte forurile primesc epistole oficiose romanesci, si domn'u sa, in calitate de diriginte de adi — pana mane, le ar' poté primi. D. Kovács afara de acésta se vede a nu sci, ca a scrie in acte oficiose neadeveruri este unu lucru — cá se nudicu mai multu — celu puçinu forte detragutoriu caracterului respectivului amplioiatu scriitoriu. Elu dice in epistol'a s'a oficioasa, ca in corpulu invetiatorescu alu loru nu scie nimeni romanesci ; desi e forte bine cunoscute, ca unu colegu alu lui vorbesce romanesci aprópe asia de bine, cá unu romanu. De acese face d. Kovács, „apoi se te miri, ca nu se face malaiu“ !

Credu, ca dnulu protopopu Teodoru Popu va sci aflá calea corespondiatoria, pe care respectivei domni potu se ajunga a sci romanesci ; nu potu inse retacé trist'a impregiurare, ca noi insine incuragiamu pe unii domni voinici cá acestia a ne tractá limb'a oficioasa astfelui. Oficile nóstre bisericesci — si inca cele mai inalte ! mergu in complacint'a loru atatu de departe, incatu chiaru si facia de nisce simpli notari satesci se abatu de folosirea — asecurata prin lege — a limbei loru oficiose. Dece se pretendemui noi déra drepturi noue pentru natiunea si limb'a nostra, candu n'avemu curagiulu a ne folosi nici de acele, care ni sunt date dejá prin lege ? Nar trebui se pérda respectivele oficile bisericesci din vedere, ca limb'a romana, cu tóte drepturile date ei in privint'a folosirei aceleia, prin lege este proprietatea natiunei si ca densele sunt numai mandatarii natiunei, tresorierii drepturilor asecurate prin lege limbei romanesci, si ca prin urmare n'au dreptu de a se folosi de acese drepturi seu a renunciá la ele

dupa placu. Prin acésta din urma facu mare dauna natiunei si iau responsabilitate grea asupra-si facia cu venitorimea.

Nu asia facu d. e sasii nostri luterani si, credu, si alte confesiuni.

Mi-am salvatu anim'a !

Unu Selagianu.

La conditiunile de pace.

Earasi plangu turcofilii nostri din Cis- si Transilvania, plangu amarnicu si vérsa siróie de lacrami, dér' nu pentru Turcia batuta si ruinata, ca-ci sórtea musulmanului abia le mai stórcé astadi unu suspinu de compatimire, ci pentru România, pentru acésta mica tiéra situata la gurile Dunarii, care „a cadiutu in ghiarele moscovitului“ si care trebuie se véda cumu cu tóte jertfele, ce le-a adus in acestu resbelu, cu totu eroismulu si suc cesulu armatei sale i se reia Basarabi'a, care i-a fostu redata in poterea tratatului dela 1856. „Sermanii romani reu o patira ei cu russulu aliatu loru, care acuma le resplatesce cu luarea Basarabiei !“

In tonulu acest'a variéza lementatiunile cele mai próspete ale turcofililoru asupra sórtei României. Ce mare ingrijire deodata pe ei. Pana mai eri alalta eri nu aveau altu cuventu de consolare altu consiliu pentru romani, decatu cá se-si ascunda armat'a in munti si se se lase cu totulu pe man'a sortii. Ei bine déca romanii ar' fi urmatu acestui consiliu era ei mai scutiti de „ghiarele moscovitului“, aveau ei se se téma mai puçinu de urmarile pacii ? Europa óre i-ar' fi scutitu in casulu acel'a mai cu succesu de perderea cei asteptá ? Déca cei ce deplangu astadi sórtea Romaniei ii voiescu binele, atunci ar' trebui se se bucurue ca acuma au cuventu indieciu de a-o aperá de ghiarele vulturului nordicu. Romanii au contribuitu in modu insemnatu la resultatulu favorabilu alu acestui resbelu; necum se li se ie dé din ce au, ei sunt in dreptu inca a pretinde cá se li se dé. Europa are dér' cea mai buna ocazie de-a intreveni in favorulu Romaniei.

Dér' nu de acésta ii dore capulu pe turcofilii, ei se temu din contra cá nu cumva Russi'a se se arate mai recunoscáre facia de bravii sei aliatii, decatu s'ar' fi potutu asteptá chiaru si dupa serviciile ce i-le au adusu romanii in acestu resbelu. Ide'a acésta ii nelinistesce pentru aceea 'si totu repeta : „Nu, nu ! moscovitulu nu le va dä nimicu, elu i-a insielatu, ia intrebuintatu pentru scopurile sale despoticce si acuma 'si bate jocu de ei.“

Numai de aci potu se vina dér' lamentarile turcofililoru, pentru-ca despre adeveratele conditiuni de pace nu a transpiratu pana acuma nimicu iu publicu. Tóte se tienu inca secretu. Sunt prea mari interesu in jocu, este dér' naturala acésta a resvera, ce 'si-o impunu cabinetele. Dér' unele poteri cá si Anglia nici n'au potutu se spuna nimicu, pentru-ca multa vreme nu au sciu nimicu. Russi'a ia impartasitu conditiunile tardiu, asia incatu mandrul lord Beaconsfield interpelatu asupra acestei intardieri s'a facutu focu. Ministrul Carnarvon 'si-a datu dimisiunea din causa, ca nu consumte cu politic'a antirussa a cabinetului, asemenea s'a retrasu si Derby. Guveraulu anglesu in mani'a s'a dedese flotei englese de sub comand a admirul Hornby ordinu se intre in Dardanelle, dupa aceea a revocatu ordinulu, dér' revocarea nu a mai ajunsu la timpu si ordinulu s'a efectuitu.

Se dice ca preliminarie au facutu rea imprejamine atatu la Vien'a catu si la Londra. Din Berlinu se anuntia ca preliminarie ar' stá din doue parti : un'a reservata sanctiunei poterilor europene, alta fara sanctiunea acésta. Russi'a ar' cere 2 miliarde marci (à 55 cr.) despagubire pentru sine si aliatii sei. Pana se va plati, acésta suma 200.000 de russi voru ocupá Bulgari'a si Rumeli'a pe cheltuiel'a Turciei. La cererea Austro-Ungariei si a Germaniei Russi'a ar' fi renuntiatu la pretensiunea guriloru Dunavei.

Guvernulu Romaniei a tramisu in missiunea extraordinara pe ministrul de finance Campineanu la Berlinu si Vien'a, pe d. Ion Ghic'a la Paris si Londra, ear' pe generalu Ghic'a, fostulu agentu, la Petersburg.

„Polit. Corresp.“ da mare importantia acestor missiuni mai cu séma celei a dlui Campineanu. Dé Ddieu se aiba celu mai bunu rezultatu pentru România !

Condițiunile de pace ale României.

Cetim u „Stéu'a Romaniei“ : „Dintr'o corespondentia din Bucuresci aflam, ca plenipotiarulu romanu tramisu la quartirulu generalu pentru stabilirea armistitiului ar' fi insarcinat a face cunoscutu Marelii-duce Nicolae condițiunile României in vederea pacei.

Aceste condițiuni in privirea cestiunei generale ar' fi : o constitutiune confederativa pentru imperiulu turcescu, care se asigure drepturi egale pentru tóte popórele din orientu.

Condițiunile speciale s'ar' reduce la urmatorele: Independentia, restituirea Deltei, desfiintarea cetatilor de pe Dunare si 300 milioane de franci că desdaunare de resbelu.

Corespondentulu adauge ca o intielegere intre Russi'a si România in privint'a Basarabiei este aprope stabilita pe basele urmatorele :

1) România se obliga a dă Russiei totu concursulu fortelor sale intr'o alianta ofensiva si defensiva pe timpu de 10 ani.

2) Russi'a intórece Romaniei Bassarabi'a de susu sub condițiune, cá ostile russesci se aiba libera trecere in Bulgari'a pe o zona ce se va determina prin comuna intielegere.

Este de prisosu a mai spune, ca corespondentulu nu lipsesce de a dă aceste sub tota rezerva.

Cetim u „Monitoriulu Romaniei“ :

Majestatea S'a Imperatorele Russiei, conferindu Prea Inaltatului Nostru Domnu insemnale ordinului militariu alu Sf. George clasa III-a, si colanul ordinului Sf. Andrei cu spade, le a insocitul de urmatorele imperiale rescripte ce a addressatu Inaltimi Sale :

Gorni-Studen 5/17 Septembre 1877.

Altetie i Sale Principelui Romaniei Poradim.

Trupele romane unite cu ale armatei Mele si puse sub comand'a Altetiei Vóstre, in dilele de 80 si 31 Augustu (11 si 12 Septembre), au datu dovédă de o eroica vitejia, luptandu-se sub focul celu mai ucigatoriu alu inamicului.

Dorindu a consanti amintirea acestei fratii de arme, am conferit u Altetiei Vóstre ordinulu Sf. George clas'a III-a, ale carui insemnă Vi-le am transmisu.

Rogu pe Altet'a Vóstra a primi asigurarea sincerei mele afectiuni.

(Semnatu), Alexandru.

Cuartirulu generalu de la Poradim in Bulgari'a 1/13 Decembre 1877.

Altetie i Sale Principelui Romaniei.

Dupa o resistentia de cinci luni, silintele combinate ale trupelor nóstre aliate au fostu inununate de unu deplinu succesu.

Armat'a lui Osman-pasi'a a depusu armele si Plevn'a a cadiutu.

Dorindu a consanti amintirea acestei stralucite isbende si partea ce Altet'a Vóstra a luat personalu la dens'a, Imi facu o placere de a confiri, cu acésta ocasiune, Altetiei Vóstre ordinulu Meu Sf. Andrei impodobit u spade.

Rogu pe Altet'a Vóstra a primi insemnale acestei ordinu cá o marturia a sincerei Mele afectiuni, a carei incredintiare V'o reinoescu.

(Semnatu), Alexandru.

La ospetiulu, ce l'au datu Iesenii vitézului regimentu alu XIII de dorobanti si despre care amu vorbitu in Nr. trecutu, a tienutu unu frumosu discursu veteranulu si multu stimatulu cetatianu d. Gusti, carele produse prin cuventarea s'a o imprejamine atatu de mare, incatu multi cetatianii si Curcani versara lacrimi: D. Gusti dice dupa „Cur.“ cam urmatorele :

„Catu e de frumosu si bine a urmá pildele strabuniloru nostri ! voiu ve dicu, dorobantiloru, cari pe campulu luptei cu dusmanulu ati aretau vechi'a vitejia de aprodi, noue acumu cetatienilor se cuvine si trebuie se urmauu pe vechii nostri. Ei in asemenea mari serbari avea obiceiulu, cá cu celu antaiu paharu se faca paosulu versandu-l'u pe pamantu intru gloriós'a si nestérs'a amintire a coloru morti, in numele loru neperitoriu inchinu déra acestu paharu pe pamantu !

„Cu sangele loru si viteji'a vóstra, dorobantiloru, si robindu Griviti'a, ati isbitu ferulu in inim'a Plevnei si Stéu'a Romaniei s'a aretau cu stralucire pe aripile vulturului de pe standardulu vostru ! Priviti cetatienilor si ve inchinati inaintea acestui

ce-i glori'a armatei nôstre intregi, priviti si solo la umbrele lui Stefanu-cel-Mare si a lui Bogdan (aretandu la portretele loru ce stâ susu in aia mesenilor) cumu se incungiura cu raze de luciu; mai aruncati o privire in mediuloculu loru si vedeti pe soldatulu vitejilor romani pe urmatorulu marilor domni, pe Carolu I voevodul nostru de astazi si priviti-lu cu iubire si admirare. Acum, acumu impleti-mi cup'a, o impleti cu verfu, ca-ci sufletulu meu arde de iubirea patruii ca si alu vostru soldatiloru de vitejia pentru a. Redicati susu stégulu de gloria, redicati'lui ne inchinam lui. Béu déra cup'a pana in fundu in numele regimentului 13 de dorobanti, a-estorul viteji ai judeciului Iasi si Vaslui."

Processulu de inalta tradare a lui Miletici.

Deórace angustulu spatiu de care dispunem ne-a permis a publicá tóte detaiurile procesului Miletici, aducemu cu acésta ocasiune unu resumatu esentialu din pledarea finale a acusatorului publicu, din vorbirea aperatorului si din aperarea susatului insusi, prin ceei ce credemu a satisface deplinu asteptarii onor. nostri cetitori, deórace resumatu este, asia dicundu, meduv'a intrebului processu.

Dupa incheiarea procedurei de probare sa datu cumu procurorului de statu Dr. Böck, care desvoltandu-si, dice: „Mai inainte de ce m'asuu demitte in enumera datelor in detaiu, spre a-mi motivá propunerea mea a pedepsa, fia-mi permis a mai accentua inca odata idea deudatoria, punctul de mancare, din care procuratur'a a statu procede la motivarea si definitiua acusatiunei. Resta e ide'a de statu, conceptul santei orone maghiare.

In sensulu atributelor acestei idei de statu este data fiacarui cetatienu, ca se subordineze intereselor unei ori-ce causa privata. Aspiratiile separatistice ale virilor singuratici si ale nationalitatilor nu trebuie se de natur'a, de a pune statulu insusi in intrebare. Amu dejá odata ocasiunea in Ungaria de sudu, ca pe actele sangeróse se cunoscemu consecintiele triste ale acestui nisuntie. Si cu tóte, ca impacatiunea dela 1867 gaulea nationalitatiloru desvoltarea individualitatii loru, insasi in aceea parte a tierei s'au ivit u necontentu nisuntie revolutionari contra legei si constitutiunei si chiaru contra statulu insusi. Aceste nisuntie criminali capetara inse o determinata numai dupa aparint'a lui Miletici in gradulu Serbiei, unde la finea lui Maiu 1876 tienu acea conferinta, despre care nu potu se vorbescu mai inainte de premit o scurta descriere despre incepulum acestui progrimalu.

Martorele Rancovici, care partecipa in persóna la acea conferinta, fu arestatu in 16 Iuliu 1876 si detinutu la bataliulu din Becskerek. La interrogatoriul densulu martorului, ca in conferinta dela „Regele Serbiei“ s'a vorbit despre atitudinea, ce ar' fi de observatu pe tempulu resbezu; pentru casulu candu, s'ar' impedecá trecerea voluntarilor in Serbi'a s'a proiectatu o rescóla a tuturor serbilor din Uugaria'. Parola de di erá, ca Serbi'a trebuie sprijinita, ca-ci numai invingerea Serbiei va eliberá si pe unu din Ungaria' de jugulu mongolescu. Ca scopu alu „eliberari“ s'a desemnatu rumperea unor parti din coronei unguresci. Conclusele acestei conferintie au forma agitatiunilor lui Miletici si ale partitei sale. Mara de acésta Rancovici a sciutu se mai spuna si alte sururi, pe cari le-a auditu din gur'a agitatorului Iovanovic, are su arestatu intr'o chilia cu dinsulu. Acestu Iovanovic spusu lui Rancovici, ca dinsulu a fostu insarcinatu de susu Miletici cu conducederea collectiunilor de bani si a teritorioru de voluntari.

Procederea lui Miletici — dice procurorulu calcat de lege VII din 1715; crima de lesa majestate se desfesce dupa legile nôstre cu morte seu inchisore pe statu; atragu deci atentiu tribunalului asupra acestei impregurari.

Dupa acésta urmă Dr. Polit, din alu caza discursu de aperare estragemu urmatóriele:

Arestarea lui Miletici facu la tempulu seu mare senzatione in Ungaria', ca-ci tota lumea credea, ca s'a descoptu o mare conspiratiune. Numai asiá se pote explica si sprijurarea, ca diet'a a aprobatu violarea immunitatii deputatului Miletici. Precumu dlu primu-ministru se trudea la tempulu seu se arete pe Miletici ca capu alu unei conspiratiuni, numai ca se faca plausibila violarea immunitatii deputatului, asiá se incercă astazi si dlu procurorul de statu se arete pe Miletici de unu omu periculosu, care de unu singur de ani incóce nutresce tendintie pericolose penru statu. Intregu edificiulu acusatiunei este cladit pe acestu fundament; nu fapte singuratic, ci mai multu tendintie sunt obiectulu incriminarei.

On. procuratura de statu incriminéza pe Miletici de lesa-majestate pe basea art. de lege VII din 1715. Crimă de lesa-majestate se gasesce in tóte codicile penali ca cea mai mare crime, pentru aceea tóte legislatiunile europene au

definitu criteriele acestei crime cu cea mai mare scrupulositate. Dorere ince, la noi nu potem sci, care este definitiunea acestei crime, ca-ci n'avemu dreptu materialu. Citalu articlu de lege este numai de natura formale, se referesce numai la procedura, ince nu la dreptulu materialu. Ce ar' dice óre lumea dincolo in Austria, déca unu procurorul de statu si-ar' basá acus'a pe § 151 alu vechiei, seu § 175 alu nouei procedure criminale, fara nici o citatiune; seu ce ar' dice lumea in França, déca la crima de lesa-majestate procurorulu ar' citá § 40 alu instructiunei cu „mandat d'amener“ !?

Partea cea mai curioasa in acestu processu este, ca totu ce se ivesce contra Turciei se considera ca indreptat contra Ungariei. Apoi afara de acésta cumu stamu óre cu credibilitatea depunerilor unui martor, care forméza intregu fundamentulu processului criminalu contra lui Miletici? cumu stamu cu dovedile peste totu?

Martorulu George Rancovici are celu mai reu atestatu de conduita, elu a fostu dejá odata pedepsitu pentru comiterea unei crime, elu a statu lungu tempu in cercetare pentru falsificare de cambi, si, lucru de mirare, processulu pentru falsificare de cambi s'a sistat immediat inainte de acésta pertractare finale. Are deci Rancovici calificatiunea unui martor? Instructiunea facuta in acestu processu nu constata intru nimicu depunerile lui. Rancovici a arestatu falsu chiaru si tempulu petrecerii lui Miletici in Belgradu; persoanele numite de densulu ca angajate de Miletici, nici n'au fostu in Belgradu. Odaia, unde dice Rancovici, ca s'a tienutu conferinta criminale, nici n'au fostu libera pe tempulu acel'a; ea era ocupata pe mai multu tempu de catra unu ampliatu serbescu de rangu inaltu. Ospetariul si servitorii sei spunu apriatu, ca Miletici n'a tienutu nici o conferinta seu vorbire revolutionare in otelulu „Regele Serbiei“; o multime de martori constata, ca pe tempulu candu se dice, ca s'a tienutu acea conferinta la „Regele Serbiei“, Miletici se afla in otelulu la „Czarulu russescu“. Deci unde este aici macaru umbr'a credibilitatii depunerilor lui Rancovici? — Dér' procurorulu de statu, spre a constata denunciarea lui Rancovici, se provoca inca la martorele Timarcevici. Ince acestu martore indata ce a scapatu din inchisore si a trecutu la Belgradu si-a revocatul solemnu totu ce a disu in Becskerek. Pressiunea exercitata asupra lui Timarcevici in inchisore, amagirea lui ca se venia din Belgradu la Becskerek, apoi tota procedarea de a procurá martori contra lui Miletici arunca o lumina trista asupra justitiei in Ungaria'.

Inainte de asta cu vr'o 200 de ani, despotulu serbescu George Brancovici fu prinsu si tereit la Eger pentru crima de lesa-majestate. Candu intrebara atunci serbii, ca ce crima a comis, li s'a respunsu, ca „nihil mali fecit sed ratio status sic poposcit“ (n'a fostu nimicu reu, ince asiá a poftit u ratu de statu.) O condamnare a lui Miletici insémna condamnarea justitiei Ungariei.

S'a datu apoi cuventulu finalu acusatului Dr. Svetozar u Mileticiu, care dice:

Nimeni nu va poté gasi pana acumu la mine vr'o macula. In dieta chiaru, unde cuvintele mele totu-deun'a erau primeite cu displacere, n'am fostu indrumatu nici-o data la ordine; in decursulu coloru optu ani din urma am lucratu multu in viéti'a publica prin cuvinte si scrisore ince nimeni n'a potutu se-mi atribuie vr'unu actu criminalu. Nu este déra acusatiunea de astazi dedicata contra mea unu testimoniu de paupertate pentru auctoritatile de statu? Facia de mine nu s'a observatu nici-o data vr'o indulgintia, ince cu totu aceste nu mi s'a potutu imputa nimicu, pana candu nu s'a afiatu unu „Oates“, unu martor falso, pe care Macaulay scie se ni-lu descrie ca pe o spaima a timpului seu. A trebuitu se se gasescu unu Rancovici, ca cu ajutoriulu lui se potu si inculpatu de o mare crima. Procurorulu de statu vorbesce ince numai de intentiune rea; dér' apoi unde este atunci faptulu, in care se oglindéza acésta intentiune? Mi se dice, ca sum conspiratoru, ca aflarea mea in Belgradu a fostu unu actu de conspiratiune. Cum vine deci, ca ceilalți conspiratori nu sunt persecutati, ci sunt ascultati ca simpli martori? Unde este atunci conspiratiunea, déca eu stau singuru pe banc'a acusatiloru: Séu se constata, ca intru-adeveru a esistat o conspiratiune, si atunci toti conspiratorii se fia pedepsiti, séu ca totalu e o invéntiune a acelui Rancovici, care scie se spuna, ca la pretinsulu banchetu eu mi-am inceputu vorbirea criminale cu cuvintele: „Adja az Isten“ (se dé Ddieu.)

Dupa acésta Miletici trece la combaterea dovedilor aduse contra sa si in fine incheia cu cetirea renumitului pasagiul din istor'a lui Macaulay despre martorele Oates, pe care ministrii din partit'a liberala (Vighs) l'au intrebuinitatiu contra partitei aristocratice (Tories) fara se cugete, ca in curendu voru ajunge la potere Toriesii si atunci si ei voru afla o multime de martori falsi ca Oates, spre a-i folosi contra Vighistiloru.

Despre resultatele luptelor ulteriore si a victoriei dela Filipopolu reproducemu urmatórele interesserante telegrame ale marelui duce Nicolae:

Kazanlik, 10/22 Ianuariu. Precumu am telegrafat deja, lancierii din St. Petersburg au datu in nótpea de

6/18 spre 7/19 Ian. peste unu convoiu forte mare de traci escortate de o colona de infanteria si de locuitori locali, care se indreptá dela Kermanli spre Haskioi. La 7/19 Ian. in reversatulu dilei generalulu Skobeleff II insarcina pe colonelulu Panaitin, ca se urmaréscu acea colona. Ordinul fù executat cu strictetia si despartimentulu nostru, compus din unu regimentu de infanteria, de unu batalionu de tirailori cu doue tunuri, dupa ce a ajunsu pe turci la 12 kilometri dela Kermanli, resipi escort'a, care in timpu de doue ore opuse o resistintia inversiunata. Totu convoiul, compus din doue dieci de mii de carutie, remase in manele nôstre. Perdere nôstra e de 4 oficiari si 46 soldati.

Din nenorocire mai multe mii de locuitori musulmani din pregiurulu Filipopolei urmasera, din ordinul lui Suleiman-pasi'a, colóna susmentionata. Acesti nenorociti, inghiatati de gróza, o luaseră la fuga chiaru la inceputulu luptei, parasindu copii loru in carutiele convoiului. Cea mai mare parte din ceea ce posedau a fostu jafuita in timpulu luptei de bulgari. Jafulu n'a potutu fi oprit, decat dupa ce a incetat focul cu desversire. Copii au fostu luati de trupele nôstre. S'au luat tóte mesurele a'i restitui mameloru loru, cari au inceputu a se presenta cerendu-si copii. Positiunea fugarilor otomani e teribile. In urm'a ordinelor lui Suleiman-pasi'a ei fugu din tóte partile cuprinsi de o teribile gróza, distrugendu locuintele loru, luandu-si familiile si cautandu a'si scapá bunurile loru, pe cari le resipescu pe drumu. Déca ar' fi remas la locurile loru, ar' fi continuat a trai in pace sub protectiunea autoritatilor militare. Sunt forte intristati, ca stralucitile nôstre isbandi aducu teribile nenorociri, pe cari am fostu nepotintios a le preventi si pe cari nu le potu indulci, de catu cu nemarginite greutati.

Kazanlik, 10/22 Ianuariu. Resultatele victoriei castigate de generalulu Gurko in batalile dela 3/15, 4/16 si 5/17 Ian. sub Filipopoli, au fostu multu mai complete si multu mai stralucite, de catu cumu s'a presupus mai antaiu. S'a constatatu, ca generalulu Gurko a avut se lupte nu contra unei jumetati, ci cu tota armata lui Suleiman-pasi'a, comandata de elu insusi si numerandu dela 80 pana la 90 tabore, adeca: mai multu de 40,000 ómeni. Numai dupa batalia dela 5/17 Ianuariu armata fù definitivata in doue parti. O jumetate comandata de Fuad-pasi'a, dupa ce a perdu in batalile dela 4/16 si 5/17 Ian. 46 tunuri, se indreptă in nótpea de 6/18 Ian. spre munti in directiunea Natcinului si Dobrolukului. In midiuloculu acestei fugi desordinate, ea arunca in prapastii, cari erau pe marginea drumului, restulu tunurilor sale in numeru de 12. Cealalta jumetate, aproape 40 tabore cu mai multu de 40 guri de foc, comandata de chiaru Suleiman-pasi'a, luă fug'a in aceiasi nótpe printre munti, indreptandu-se prin Tikhtan, Kaladjar si Kumurdji spre Haskioi. Generalulu Gurko se grabi ca se intaréscu detasamentul lui Skobeleff I cu brigada de dragoni a generalului Krasnow, si lu insarcina cu urmarirea lui Suleiman-pasi'a, care oprindu-se in nótpea de 6/18 la Tastala si in cea dela 7/19 la Kaladjalar, 'si continuu drumul din revarsatu de dori. Marsiulu colonei turce era regulat astfelui: la antegarda infanteria urmata de 40 tunuri, cari erau protegiate de 5 tabore, formandu gard'a din urma. La reversatulu dilei 7/19 Ian. cavaleria generelului Skobeleff I, apropiandu-se de Kaladjalar, alu 30-lea de cazaci, zari artileria lui Suleiman si atacă cele 5 tabore, cari o apară, cu atata impetuositate, in catu turcii inspaimantati parasira cele 40 de tunuri, cari devinu prad'a cazaciloru. Cu modulu acesta armata lui Suleiman-pasi'a perdu mai tota artileria s'a. Noi am luat 97 de tunuri, impreuna cu acelea, cari au fostu asvarlite in precipituri si pe cari am ordonat se le scotia. Dupa spus'a prinsiloru armata s'a, care luase fug'a sub comanda s'a personala, trebuia se tréca printre detasamentul lui Skobeleff II, la Haskioi, séu se-si caute scaparea in munti catra suda.

Kazanlik, 12/24 Ianuariu. In incercarile cu basi-buzucii si mici despartiaminte de cavaleria, cari au precedat ocuparea Adrianopolei, generalulu Strukov a perdu doui oficiari raniti, 4 soldati omoriti si raniti. Cu totu mersul seu neintreruptu de diece dile, pe drumuri acoperite de zapada, pe unu frig de 10 gr. Reamur, cu ventu, cavaleria lui Strukov n'a avut nici bolnavi, nici soldati remasi inderetu. Adrianopolea a fostu golita cu precipitare de Ahmed Eiub cu 2000 pedestri. Inainte de a parasi orasul, elu a aruncat in aeru depositulu de ierbaria, vechiulu serailu alu sultanului si arsenalu, care a fostu pradatu, precum si cea mai mare parte a depositelor, inainte de a intrá Strucov. Basibuzucii si turci si-au insenat retragerea prin pradari si incendiarea satelor din pregiuru. Au fostu si incercari de maceluri. Insusi orasul 'si datoréza salvarea energiei si curagiului generalului Strukov, care a avut destul greutate in moderarea iritarii masselor, si de a inspira o terore salutara basi-buzuciloru, cari stateau prin vecinatate. Ei se pusera in persóna in capulu palruleloru si parveni astfelui a preventi jafulu orasului, pentru care populatiunea i'a esprimat profund'a s'a recunoscintia.

Strukov a luat la Adrianopolu 22 de tunuri Krupp si patru tunuri de calibru mare. La arsenalu se gaseau 20 oficiari si 73 soldati turci. Guvernul provisoriu alu ora-

